

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2017 m. rugsėjo 20 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Vartotojų apsauga – Direktyva 93/13/EEB – Nesąžiningos sąlygos sutartyse su vartotojais – 3 straipsnio 1 dalis ir 4 straipsnio 2 dalis – Sutarties sąlygų nesąžiningumo vertinimas – Kredito sutartis, sudaryta užsienio valiuta – Valiutos keitimo rizika, visiškai tenkanti vartotojui – Ryškus šalių teisių ir pareigų pagal sutartį neatitikimas – Momentas, kuriuo neatitikimas turi būti vertinamas – Sąvokos „aiškiai ir suprantamai surašytos“ sąlygos apimtis – Informacijos, kurią turi pateikti bankas, apimtis“

Byloje C-186/16

dėl *Curtea de Apel Oradea* (Oradios apeliacinis teismas, Rumunija) 2016 m. kovo 3 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2016 m. balandžio 1 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Ruxandra Paula Andricu ir kt.

prieš

Banca Românească SA

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas M. Ilešič, teisėjai A. Prechal (pranešėja), A. Rosas, C. Toader ir E. Jarašiūnas,

generalinis advokatas N. Wahl,

posėdžio sekretorė L. Carrasco Marco, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2017 m. vasario 9 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- Ruxandra Paula Andricu ir kt., atstovaujamų *avocați* G. Piperea, A. Dimitriu, L. Hagi ir C. Șuhan,
- *Banca Românească SA*, atstovaujamo *avocați* R. Radu Tureac, V. Rădoi ir D. Nedea,
- Rumunijos vyriausybės, atstovaujamos R.-H. Radu, L. Lițu, M. Chicu ir E. Gane,
- Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos B. Majczyna,

* Proceso kalba: rumunų.

– Europos Komisijos, atstovaujamos C. Gheorghiu, G. Goddin ir D. Roussanov,
susipažinęs su 2017 m. balandžio 27 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,
priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288) 3 straipsnio 1 dalies ir 4 straipsnio 2 dalies išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant Ruxandra Paula Andriciuc ir 68 kitų asmenų ginčą su *Banca Românească SA* (toliau – bankas) dėl, kaip nurodoma, nesąžiningų sąlygų, įtrauktų į kredito sutartis, pagal kurias, be kita ko, kreditai grąžinami ta pačia užsienio valiuta, kuria jie buvo suteikti.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Direktyvos 93/13 1 straipsnyje numatyta:

„1. Šia direktyva siekiama suderinti valstybių narių įstatymus ir kitus teisės aktus[,] susijusius su nesąžiningomis sąlygomis pardavėjo ar tiekėjo su vartotoju sudaromose sutartyse.

2. Sutarčių sąlygoms, atspindinčioms įstatymų ar kitų teisės aktų privalomasias nuostatas ir tarptautinių konvencijų, prie kurių yra prisijungusios valstybės narės ar Bendrija, nuostatas ar principus, ypač transporto srityje, šios direktyvos nuostatos nėra taikomos.“

- 4 Šios direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„1. Ta sutarties sąlyga, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi, yra laikoma nesąžininga, jeigu pažeidžiant sąžiningumo reikalavimą dėl jos atsiranda ryškus neatitikimas tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai.“

- 5 Minėtos direktyvos 4 straipsnyje numatyta:

„1. Nepažeidžiant 7 straipsnio, sutarties sąlygos nesąžiningumas vertinamas, atsižvelgiant į prekių ar paslaugų, dėl kurių buvo sudaryta sutartis, pobūdį ir sutarties sudarymo metu nurodant visas sutarties sudarymo aplinkybes ir visas kitas tos sutarties arba kitos sutarties, nuo kurios ji priklauso, sąlygas.

2. Sąlygų nesąžiningumo vertinimas nėra susijęs nei su pagrindinio sutarties dalyko apibrėžimu, nei su kainos ir atlygio adekvatumu mainais suteiktoms paslaugoms ar prekėms, jei šios sąlygos pateikiamos aiškia, suprantama kalba.“

- 6 Tos pačios direktyvos 5 straipsnyje nustatyta:

„Tose sutartyse, kur visos ar tam tikros vartotojui siūlomos sąlygos pateikiamos raštu, jos visada turi būti išdėstomos aiškia, suprantama kalba. Atsiradus abejonių dėl sąlygos reikšmės, interpretuojama vartotojo naudai. <...>“

Rumunijos teisė

- 7 *Cod Civil* (Civilinis kodeksas) 1578 straipsnio redakcijoje, galiojusioje pagrindinėje byloje nagrinėjamų sutarčių sudarymo dieną, buvo nustatyta:

„Dėl paskolos atsirandantys įsipareigojimai visais atvejais apima tą pačią sutartyje skaičiais išreikštą sumą.

Jei dar nepasibaigus mokėjimo terminui išauga ar sumažėja valiutų kaina, skolininkas turi grąžinti paskolintą sumą ir privalo tai padaryti tik mokėjimo laikotarpiu apyvartoje esančia nacionaline valiuta.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 8 Iš sprendimo pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad 2007–2008 m. ieškovai pagrindinėje byloje, kurie šiuo laikotarpiu pajamas gaudavo Rumunijos lėjomis (RON), su banku sudarė kredito sutartis Šveicarijos frankais (CHF) dėl nekilnojamojo turto įsigijimo, dėl kitų kreditų refinansavimo arba dėl asmeninių poreikių.
- 9 Pagal kiekvienos iš šių sutarčių 1 straipsnio 2 dalį ieškovai pagrindinėje byloje privalėjo mokėti mėnesines kredito grąžinimo įmokas ta pačia valiuta, kuria buvo sudarytos sutartys, t. y. Šveicarijos frankais, o valiutos keitimo rizika, susijusi su mėnesinių įmokų padidėjimu dėl Rumunijos lėjos keitimo kurso sumažėjimo Šveicarijos franko atžvilgiu, visiškai teko ieškovams pagrindinėje byloje. Be to, šiose sutartyse, atitinkamai jų 9 straipsnio 1 dalyje ir 10 straipsnio 3 dalies 9 punkte, buvo numatytos dvi sąlygos, pagal kurias, suėjus mėnesinių mokėjimų terminui arba paskolos gavėjui nesilaikant iš šių sutarčių kylančių įsipareigojimų, bankui leidžiama nuskaičiuoti lėšas iš paskolos gavėjo sąskaitos ir prireikus konvertuoti jo sąskaitoje esančias lėšas į sutarties valiutą pagal valiutos keitimo kursą, taikomą šios operacijos atlikimo dieną. Pagal šias sąlygas visą dėl valiutų keitimo kurso susidariusį skirtumą padengia tik paskolos gavėjas.
- 10 Kaip teigė ieškovai pagrindinėje byloje, bankas galėjo numatyti Šveicarijos franko keitimo kurso pokyčius ir svyravimus. Dėl to rizika, susijusi su valiutos keitimu, buvo nurodyta neišsamiai, nes, priešingai nei dėl kitų užsienio valiutų, kurios yra referencinės paskolų valiutos, bankas nepaaiškino, kad ji žymiai svyruos Rumunijos lėjos atžvilgiu.
- 11 Apskritai, nurodytina, kad informacija buvo pateikta šališkai, akcentuojant šios rūšies produkto ir naudojamos valiutos privalumus, tačiau nenurodant galimos rizikos ir galimybės, kad ji atsirastų. Atsižvelgdami į tai, ieškovai pagrindinėje byloje tvirtina, kad, užuot skaidriai informavęs juos apie šiuos svyravimus, bankas pažeidė jam tenkančius informavimo, įspėjimo ir konsultavimo įpareigojimus, taip pat savo pareigą surašyti sutarties sąlygas aiškiai ir suprantamai, kad paskolos gavėjas galėtų įvertinti iš jo sudarytos sutarties kylančių pareigų apimtį.
- 12 Manydami, kad sąlygos, pagal kurias reikalaujama grąžinti kreditą Šveicarijos frankais ir pagal kurias valiutų keitimo rizika tenka paskolos gavėjams, yra nesąžiningos, ieškovai pagrindinėje byloje pareiškė ieškinį *Tribunalul Bihor* (Bihoro pirmosios instancijos teismas, Rumunija), iš esmės siekdami, kad šios sąlygos būtų pripažintos negaliojančiomis ir bankas būtų įpareigotas kiekvienai kredito sutarčiai nustatyti naują kredito grąžinimo grafiką ir numatyti paskolos konvertavimą į Rumunijos lėjas pagal pagrindinėje byloje nagrinėjamos kredito sutarties sudarymo dieną galiojusį keitimo kursą.
- 13 2015 m. balandžio 30 d. sprendimu *Tribunalul Bihor* (Bihoro pirmosios instancijos teismas) atmetė ieškinį. Šis teismas nusprendė, kad sąlyga, pagal kurią kreditas turi būti grąžinamas ta pačia valiuta, kuria jis buvo suteiktas, nėra nesąžininga, nors dėl jos ir nebuvo derėtasi su paskolos gavėjais.

- 14 Ieškovai pagrindinėje byloje apskundė šį sprendimą apeliacine tvarka prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui. Jie nurodė, kad ryškų neatitikimą tarp šalių teisių ir pareigų lėmė Rumunijos lėjos nuvertėjimas Šveicarijos franko atžvilgiu sudarius sutartis ir kad Teisingumo Teismas dar nėra nagrinėjęs tokio pobūdžio klausimo savo sprendimuose, susijusiuose su Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos sąvokos „ryškus neatitikimas“ aiškinimu.
- 15 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad šiuo atveju nuo tada, kai buvo suteiktos paskolos pagrindinėje byloje, Šveicarijos franko kursas labai padidėjo ir kad ieškovai pagrindinėje byloje pajuto tokio padidėjimo poveikį. Todėl, šio teismo teigimu, būtina žinoti, ar bankas, įgyvendindamas jam tenkančią informavimo pareigą kredito sutarčių sudarymo momentu, turėjo informuoti klientus apie galimą Šveicarijos franko kurso padidėjimą ar sumažėjimą ir ar tam, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamą sąlygą būtų galima laikyti surašyta aiškiai ir suprantamai, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalį, joje turėjo būti nurodytos visos pasekmės (kaip antai su valiutos keitimu susijusi rizika, kurią ta sąlyga gali lemti), galinčios turėti įtakos paskolos gavėjo mokamai kainai.
- 16 Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad reikia patikslinti, kaip bus aiškinama Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalis, kurioje numatyta nesąžiningų sąlygų kontrolės mechanizmo, numatyto pagal šioje direktyvoje įgyvendinamą vartotojų apsaugos sistemą, išimtis.
- 17 Šiomis aplinkybėmis *Curtea de Apel Oradea* (Orados apeliacinis teismas, Rumunija) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
- „1. Ar Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų ryškus neatitikimas turi būti vertinamas atsižvelgiant griežtai į sutarties sudarymo momentą, ar turi būti atsižvelgiama ir į atvejį, kai vykdant periodinio ar tęstinio vykdymo sutartį vartotojui tenkanti našta, palyginti su prisiimta sutarties sudarymo momentu, tapo pernelyg didelė dėl didelių valiutos keitimo kurso svyravimų?
2. Ar sutarties sąlygos aiškumas ir suprantamumas pagal Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalį turi būti aiškinami taip, kad tokioje sutarties sąlygoje turi būti numatyti tik šios sąlygos įtraukimo į sutartį motyvai ir jos įgyvendinimo mechanizmas, ar turi būti taip pat numatytos visos įmanomos pasekmės, dėl kurių gali kisti vartotojo sumokėta kaina, pavyzdžiui, valiutų keitimo rizika, ir ar atsižvelgiant į Direktyvą 93/13 galima laikyti, kad banko pareiga informuoti klientą kredito suteikimo momentu susijusi tik su kreditavimo sąlygomis, palūkanomis, komisiniais, kredito gavėjo turimomis suteikti garantijomis, ir negalima reikalauti, kad ši pareiga apimtų galimą užsienio valiutos revalvaciją ar devalvaciją?
3. Ar Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad sąvokos „pagrindinis sutarties dalykas“ ir „kainos ir atlygio adekvatumas mainais suteiktoms paslaugoms ar prekėms“ apima sąlygą, kuri įtraukta į veiklos vykdytojo ar tiekėjo su vartotoju sudarytą kreditavimo užsienio valiuta sutartį, bet dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi ir pagal kurią kreditas turi būti grąžintas ta pačia valiuta?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl prejudicinių klausimų priimtinumą

- 18 Bankas ginčija prejudicinių klausimų priimtumą. Iš tiesų, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui nebūtinai Direktyvos 93/13 nuostatų išaiškinimas tam, kad galėtų priimti sprendimą pagrindinėje byloje, ir bet kuriuo atveju šioje srityje jau yra jurisprudencijos, todėl nagrinėjamų teisės nuostatų aiškinimas nekelia klausimų. Be to, klausimai yra suformuluoti taip, kad jais faktiškai siekiama gauti individualų sprendimą siekiant konkrečiai išnagrinėti pagrindinę bylą.
- 19 Šiuo klausimu pirmiausia reikia priminti, kad pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją, vykstant SESV 267 straipsnyje numatytam procesui, pagrįstam aiškiu nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo jurisdikcijos atskyrimu, pagrindinėje byloje nagrinėjamų faktinių aplinkybių konstatavimas ir vertinimas ir nacionalinės teisės aiškinimas ir taikymas priklauso tik nacionalinio teismo jurisdikcijai. Taip pat tik bylą nagrinėjantis nacionalinis teismas, atsakingas už sprendimo priėmimą, atsižvelgdamas į konkrečios bylos aplinkybes, turi įvertinti, ar jo sprendimui priimti būtinas prejudicinis sprendimas, ir Teisingumo Teismui pateikiamų klausimų svarbą. Todėl iš principo Teisingumo Teismas turi priimti sprendimą tuo atveju, kai pateikiami klausimai susiję su Sąjungos teisės išaiškinimu (2017 m. sausio 26 d. Sprendimo *Banco Primus*, C-421/14, EU:C:2017:60, 29 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 20 Iš tiesų, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų bendradarbiavimo priemonę, įtvirtintą SESV 267 straipsnyje, klausimams dėl Sąjungos teisės aiškinimo taikoma svarbumo prezumpcija. Teisingumo Teismas gali atsisakyti priimti sprendimą dėl nacionalinio teismo pagal SESV 267 straipsnį pateikto prejudicinio klausimo tik tuomet, jeigu, be kita ko, neįvykdyti Teisingumo Teismo procedūros reglamento 94 straipsnyje nustatyti reikalavimai dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą turinio ar kai akivaizdu, kad nacionalinio teismo prašomas Sąjungos teisės normos išaiškinimas arba jos galiojimo įvertinimas visiškai nesusiję su pagrindinės bylos aplinkybėmis ar dalyku, arba kai problema yra hipotetinė (2017 m. kovo 28 d. Sprendimo *Rosneft*, C-72/15, EU:C:2017:236, 50 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 21 Šiuo atveju, pirma, pakanka priminti, kad net jeigu esama Teisingumo Teismo jurisprudencijos, kuria remiantis išsprendžiamas nagrinėjamas teisės klausimas, nacionaliniai teismai išsaugo visišką laisvę kreiptis į Teisingumo Teismą, jei jie mano, kad to reikia, ir aplinkybė, kad prašomas išaiškinti nuostatas Teisingumo Teismas jau išaiškino, nesudaro kliūčių jam iš naujo priimti sprendimo (2014 m. liepos 17 d. Sprendimo *Torresi*, C-58/13 ir C-59/13, EU:C:2014:2088, 32 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 22 Antra, nors tik prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi priimti sprendimą dėl, kaip teigiama, nesąžiningų sąlygų kvalifikavimo atsižvelgdamas į atitinkamo atvejo aplinkybes, Teisingumo Teismas turi kompetenciją remdamasis Direktyvos 93/13 (nagrinėjamu atveju – jos 3 straipsnio 1 dalies ir 4 straipsnio 2 dalies) nuostatomis nurodyti kriterijus, kuriuos nacionalinis teismas gali arba turi taikyti vertindamas sutarties sąlygas pagal šias nuostatas (šiuo klausimu žr. 2013 m. kovo 21 d. Sprendimo *RWE Vertrieb*, C-92/11, EU:C:2013:180, 48 punktą ir 2015 m. balandžio 23 d. Sprendimo *Van Hove*, C-96/14, EU:C:2015:262, 28 punktą).
- 23 Todėl šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra priimtinas.

Dėl trečiojo klausimo

- 24 Savo trečiuoju klausimu, kurį reikia nagrinėti pirmiausia, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad formuluotės „pagrindinis sutarties dalykas“ ir „kainos ir atlygio adekvatumas mainais suteiktoms

paslaugoms ar prekėms“, kaip tai suprantama pagal minėtą nuostatą, apima veiklos vykdytojo ir vartotojo sudarytos užsienio valiuta išreikštos kredito sutarties individualiai neaptartą sąlygą, kaip antai nagrinėjamą pagrindinėje byloje, pagal kurią kreditas turi būti grąžinamas ta pačia valiuta.

- 25 Visų pirma reikia priminti, jog tai, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas formaliai pateikė klausimą, nurodydamas tam tikras Sąjungos teisės nuostatas, netrukdo Teisingumo Teismui pateikti nacionaliniam teismui išsamų Sąjungos teisės aiškinimą, kuris gali būti naudingas sprendimui šio teismo nagrinėjamoje byloje priimti, neatsižvelgiant į tai, ar jis apie tai užsimena savo pateiktuose klausimuose (2014 m. rugsėjo 10 d. Sprendimo *Kušionová*, C-34/13, EU:C:2014:2189, 71 punktas ir 2017 m. vasario 15 d. Sprendimo *W ir V*, C-499/15, EU:C:2017:118, 45 punktas).
- 26 Šiuo atveju savo rašytinėse pastabose Rumunijos vyriausybė ir bankas nurodė aplinkybę, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama sąlyga tik atspindi pinigų nominalumo principą, įtvirtintą Rumunijos civilinio kodekso 1578 straipsnyje, todėl pagal Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalį minėta sąlyga nepriskirtina šios direktyvos taikymo sričiai.
- 27 Šiuo klausimu reikia priminti, kad Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalyje numatyta šios direktyvos taikymo srities išimtis, kuri taikoma sąlygoms, atspindinčioms įstatymų ar kitų teisės aktų privalomąsias nuostatas (2014 m. rugsėjo 10 d. Sprendimo *Kušionová*, C-34/13, EU:C:2014:2189, 76 punktas ir 2013 m. kovo 21 d. Sprendimo *RWE Vertrieb*, C-92/11, EU:C:2013:180, 25 punktas).
- 28 Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad numatytos dvi šios išimties taikymo sąlygos. Pirma, sutarties sąlyga turi atspindėti įstatymo ar kito teisės akto nuostatą, antra, ši nuostata turi būti privalomojo pobūdžio (2014 m. rugsėjo 10 d. Sprendimo *Kušionová*, C-34/13, EU:C:2014:2189, 78 punktas).
- 29 Siekdamas nustatyti, ar sutarties sąlyga nepatenka į Direktyvos 93/13 taikymo sritį, nacionalinis teismas turi patikrinti, ar ši sąlyga atspindi nacionalinės teisės nuostatas, kurios susitariančiosioms šalims taikomos, nepaisant jų pasirinkimo, arba nuostatas, kurios taikomos susitariančiosioms šalims, jei dėl jų nebuvo susitarta, t. y. jei šiuo klausimu nebuvo susitarta kitaip (šiuo klausimu žr. 2013 m. kovo 21 d. Sprendimo *RWE Vertrieb*, C-92/11, EU:C:2013:180, 26 punktą ir 2014 m. rugsėjo 10 d. Sprendimo *Kušionová*, C-34/13, EU:C:2014:2189, 79 punktą).
- 30 Šiuo atveju, kaip nurodė generalinis advokatas savo išvados 59 punkte, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į nagrinėjamų paskolų sutarčių pobūdį, bendrą sistemą ir nuostatas, taip pat jų teisinį ir faktinį kontekstą, turi įvertinti, ar pagrindinėje byloje nagrinėjama sąlyga, pagal kurią kreditą reikia grąžinti ta pačia valiuta, kuria jis buvo suteiktas, atspindi privalomąsias nacionalinės teisės aktų nuostatas, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalį.
- 31 Atlikdamas minėtus būtinus patikrinimus, nacionalinis teismas turi atsižvelgti į tai, kad tos pačios direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta išimtis, atsižvelgiant į tos pačios direktyvos tikslą – būtent apsaugoti vartotojus nuo nesąžiningų sąlygų taikymo jų su pardavėjais ar tiekėjais sudaromose sutartyse, turi būti aiškinama siaurai (šiuo klausimu žr. 2014 m. rugsėjo 10 d. Sprendimo *Kušionová*, C-34/13, EU:C:2014:2189, 77 punktą).
- 32 Tuo atveju, jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas konstatuotų, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamos sąlygos neapima minėta išimtis, tuomet jis turėtų išnagrinėti, ar ji priskirtina sąvokoms „pagrindinis sutarties dalykas“ ir „kainos ir atlygio adekvatumas mainais suteiktoms paslaugoms ar prekėms“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalį.
- 33 Nors tai išnagrinėti turi tik prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kaip buvo priminta šio sprendimo 22 punkte, vis dėlto Teisingumo Teismas turi nurodyti iš minėtos nuostatos išplaukiančius kriterijus, taikytinus atliekant tokį nagrinėjimą.

- 34 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalyje numatyta nesąžiningų sąlygų turinio kontrolės mechanizmo, nustatyto įgyvendinant šioje direktyvoje įtvirtintą vartotojų apsaugos sistemą, išimtis, todėl šią nuostatą reikia aiškinti siaurai (šiuo klausimu žr. 2014 m. balandžio 30 d. Sprendimo *Kásler ir Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, 42 punktą ir 2015 m. balandžio 23 d. Sprendimo *Van Hove*, C-96/14, EU:C:2015:262, 31 punktą). Be to, Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos „pagrindinio sutarties dalyko“ ir „kainos ir atlygio adekvatumo mainais suteiktoms paslaugoms ar prekėms“ sąvokos visoje Europos Sąjungoje paprastai turi būti aiškinamos autonomiškai ir vienodai, atsižvelgiant į šios nuostatos kontekstą ir nagrinėjamo reglamentavimo siekiamą tikslą (2015 m. vasario 26 d. Sprendimo *Matei*, C-143/13, EU:C:2015:127, 50 punktas).
- 35 Dėl sutarties sąlygų, priskirtinų sąvokai „pagrindinis sutarties dalykas“, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalį, Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad šiomis sąlygomis reikia laikyti tas, kuriose įtvirtintos esminės prievolės pagal šią sutartį ir kurios, būdamos tokios, apibrėžia šią sutartį (2010 m. birželio 3 d. Sprendimo *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid*, C-484/08, EU:C:2010:309, 34 punktas ir 2015 m. balandžio 23 d. Sprendimo *Van Hove*, C-96/14, EU:C:2015:262, 33 punktas).
- 36 Vis dėlto sąvoka „pagrindinis sutarties dalykas“, kaip ji suprantama pagal šią nuostatą, negali apimti sąlygų, kurios papildo pačią sutartinių santykių esmę apibrėžiančias sąlygas (2014 m. balandžio 30 d. Sprendimo *Kásler ir Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, 50 punktas ir 2015 m. balandžio 23 d. Sprendimo *Matei*, C-96/14, EU:C:2015:262, 33 punktas).
- 37 Šiuo atveju iš Teisingumo Teismo turimoje bylos medžiagoje esančių kelių dokumentų matyti, kad sąlyga, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, įtraukta į kredito sutartį, sudarytą užsienio valiuta tarp veiklos vykdytojo ir vartotojo dėl to individualiai nesitarus, pagal kurią kreditas turi būti grąžintas ta pačia valiuta, priskirtina sąvokai „pagrindinis sutarties dalykas“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalį.
- 38 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad kredito sutartimi paskolos davėjas iš esmės įsipareigoja perduoti paskolos gavėjui tam tikrą pinigų sumą, o pastarasis iš esmės įsipareigoja grąžinti šią sumą (paprastai su palūkanomis) pagal nustatytą grąžinimo grafiką. Taigi esminės prievolės pagal tokią sutartį yra susijusios su pinigų suma, kuri turi būti apibrėžta atsižvelgiant į kredito sutartyje nurodytą išmokėjimo ir grąžinimo valiutą. Todėl, kaip nurodė generalinis advokatas savo išvados 46 ir paskesniuose punktuose, tai, kad kreditas turi būti grąžintas tam tikra valiuta, iš principo reiškia ne papildomą mokėjimo tvarką, bet pačią skolininko pareigą, kuri yra pagrindinis paskolos sutarties aspektas.
- 39 Teisingumo Teismas 2014 m. balandžio 30 d. Sprendimo *Kásler ir Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282) 59 punkte nusprendė, kad žodžių junginys „pagrindinis sutarties dalykas“ apima veiklos vykdytojo ir vartotojo sudarytos užsienio valiuta išreikštos paskolos sutarties atskirai neaptartą sąlygą, kaip antai nagrinėjamą pagrindinėje byloje, pagal kurią šios valiutos pardavimo kursas taikomas apskaičiuojant grąžinamos paskolos įmokas, tik jei nustatyta, o tai turi patikrinti nacionalinis teismas, kad šioje sąlygoje įtvirtinta esminė pagal šią sutartį teikiama paslauga, kuri, kaip tokia, apibrėžia šią sutartį.
- 40 Vis dėlto, kaip priminė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, byloje, kurioje buvo priimtas 2014 m. balandžio 30 d. Sprendimas *Kásler ir Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282), paskolos, nors išreikštos užsienio valiuta, turėjo būti grąžintos nacionaline valiuta, atsižvelgiant į banko įstaigos taikomą užsienio valiutos keitimo kursą, o pagrindinėje byloje paskolos turi būti grąžintos ta pačia užsienio valiuta, kuria jos buvo suteiktos. Generalinis advokatas savo išvados 51 punkte nurodė, kad užsienio valiuta indeksuotos kreditų sutartys neturėtų būti prilygintos užsienio valiuta sudarytoms tokioms kredito sutartims, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje.

- 41 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į trečiąjį klausimą reikia atsakyti taip: Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad sąvoka „pagrindinis sutarties dalykas“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, apima užsienio valiuta išreikštos kredito sutarties individualiai neaptartą sutarties sąlygą, kaip antai nagrinėjamą pagrindinėje byloje, pagal kurią kreditas turi būti grąžintas ta pačia valiuta, kuria jis suteiktas, nes ši sąlyga nustato esminę prievolę, apibūdinančią šią sutartį. Todėl ši sąlyga negali būti laikoma nesąžininga, jei ji surašyta aiškiai ir suprantamai.

Dėl antrojo klausimo

- 42 Savo antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad reikalavimas, jog sutarties sąlyga būtų surašyta aiškiai ir suprantamai, reiškia, kad kredito sutarties sąlygoje, pagal kurią kreditas turi būti grąžintas ta pačia užsienio valiuta, kuria jis buvo suteiktas, turi būti nurodytos tik jos įtraukimo į sutartį priežastys ir įgyvendinimo tvarka, ar joje taip pat turi būti nurodytos visos pasekmės, kurias ji gali turėti vartotojo mokamai kainai, kaip antai rizika, susijusi su valiutos keitimu, ir ar, atsižvelgiant į minėtą direktyvą, banko įstaigos pareiga kredito suteikimo momentu informuoti paskolos gavėją apima tik kredito sąlygas, t. y. paskolos gavėjo mokėtinas palūkanas, komisinius ir jo suteiktinas garantijas, šiai pareigai nepriskiriama galima užsienio valiutos revalvacija ar devalvacija.
- 43 Visų pirma reikia priminti, kad Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, jog aiškos ir suprantamos kalbos reikalavimas taikomas, net jei sąlyga priskirtina sąvokai „pagrindinis sutarties dalykas“ ar sąvokai „kainos ir atlygio adekvatumas mainais suteiktoms paslaugoms ar prekėms“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalį (šiuo klausimu žr. 2014 m. balandžio 30 d. Sprendimo *Kásler ir Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, 68 punktą). Iš tiesų šioje nuostatoje numatytų sąlygų sąžiningumas nėra vertinamas, tik jei kompetentingas nacionalinis teismas kiekvieną iš jų atskirai išnagrinėjęs nustato, kad veiklos vykdytojas jas suformulavo aiškiai ir suprantamai (2010 m. birželio 3 d. Sprendimo *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid*, C-484/08, EU:C:2010:309, 32 punktas).
- 44 Dėl sutarčių sąlygų skaidrumo reikalavimo, įtvirtinto Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalyje, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad šis reikalavimas, taip pat primintas šios direktyvos 5 straipsnyje, neturėtų būti susiaurintas iki suprantamumo tik formaliuoju ir gramatiniu požiūriu, bet, priešingai, minėtoje direktyvoje nustatyta apsaugos sistema pagrįsta idėja, kad vartotojas yra silpnesnėje padėtyje nei veiklos vykdytojas dėl, be kita ko, turimos informacijos lygio, tad ši toje pačioje direktyvoje įtvirtintą sutarčių sąlygų aiškumo ir suprantamumo, todėl ir skaidrumo reikalavimą reikia aiškinti plačiai (šiuo klausimu žr. 2014 m. balandžio 30 d. Sprendimo *Kásler ir Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, 71 ir 72 punktus ir 2015 m. liepos 9 d. Sprendimo *Bucura*, C-348/14, nepaskelbtas Rink., EU:C:2015:447, 52 punktą).
- 45 Taigi sutarties sąlygos aiškumo ir suprantamumo reikalavimą reikia suprasti kaip reiškiantį ir tai, kad sutartyje būtų skaidriai nurodyta, kaip konkrečiai veikia atitinkamoje sąlygoje nurodytas mechanizmas, taip pat prireikus šio mechanizmo ryšys su kitose sąlygose nustatytu mechanizmu, kad šiam vartotojui būtų sudaryta galimybė pagal tikslus ir suprantamus kriterijus numatyti ekonominius padarinius, kurių jam atsiranda dėl tokios sąlygos (2014 m. balandžio 30 d. Sprendimo *Kásler ir Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, 75 punktas ir 2015 m. balandžio 23 d. Sprendimo *Van Hove*, C-96/14, EU:C:2015:262, 50 punktas).
- 46 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi išnagrinėti šį klausimą atsižvelgdamas į visas svarbias faktines aplinkybes, įskaitant reklamą ir per derybas dėl kredito sutarties paskolos davėjo pateiktą informaciją (šiuo klausimu žr. 2015 m. vasario 26 d. Sprendimo *Matei*, C-143/13, EU:C:2015:127, 75 punktą).

- 47 Konkrečiai nacionalinis teismas, atsižvelgdamas į visas su sutarties sudarymu susijusias aplinkybes, turi patikrinti, ar nagrinėjamoje byloje vartotojui buvo perduota visa informacija, kuri gali turėti įtakos jo išpareigojimų apimčiai ir leistų įvertinti, be kita ko, visą jo paskolos kainą. Atliekant šį vertinimą lemiamą reikšmę turi, pirma, tai, ar sąlygos suformuluotos aiškiai ir suprantamai, kad leistų vidutiniam vartotojui, t. y. pakankamai informuotam ir protingai pastabiam bei nuovokiam vartotojui, įvertinti šią kainą, ir, antra, ar aplinkybė, kad kredito sutartyje nenurodyta informacija, kuri, atsižvelgiant į šioje sutartyje nurodytų prekių ir paslaugų pobūdį, laikoma esmine (šiuo klausimu žr. 2015 m. liepos 9 d. Sprendimo *Bucura*, C-348/14, nepaskelbtas Rink., EU:C:2015:447, 66 punktą).
- 48 Iš Teisingumo Teismo suformuotos jurisprudencijos matyti, kad iki sutarties sudarymo informacija apie sutarties sąlygas ir jos sudarymo pasekmes vartotojui yra ypač svarbi. Būtent remdamasis šia informacija jis nusprendžia, ar nori būti saistomas sąlygų, iš anksto suformuluotų veiklos vykdytojo (2013 m. kovo 21 d. Sprendimo *RWE Vertrieb*, C-92/11, EU:C:2013:180, 44 punktas ir 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Gutiérrez Naranjo ir kt.*, C-154/15, C-307/15 ir C-308/15, EU:C:2016:980, 50 punktas).
- 49 Šiuo atveju dėl paskolų, suteiktų valiuta, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, reikia pažymėti, kaip priminė Europos sisteminės rizikos valdyba savo 2011 m. rugsėjo 21 d. rekomendacijoje ESRV/2011/1 dėl skolinimo užsienio valiutomis (OL C 342, 2011, p. 1), kad finansų įstaigos kredito gavėjams turi suteikti pakankamai informacijos, kad kredito gavėjai galėtų priimti informacija pagrįstus ir atsargius sprendimus, ir turi apimti bent informaciją apie valstybės narės, kurioje reziduoja kredito gavėjas, ženkliausios teisėtos mokėjimo priemonės nuvertėjimo ir užsienio palūkanų normos padidėjimo poveikį dalinėms įmokoms (Rekomendacija A. Kredito gavėjų informavimas apie riziką, 1 punktas).
- 50 Kaip nurodė generalinis advokatas savo išvados 66 ir 67 punktuose, pirma, paskolos gavėją reikia aiškiai informuoti apie tai, kad, pasirašant užsienio valiuta išreikštą paskolos sutartį, jam tenka tam tikra valiutų keitimo rizika, kurią jam galbūt bus sunku prisiimti ekonominiu požiūriu, jei valiuta, kuria jis gauna pajamas, nuvertėtų. Antra, iš veiklos vykdytojo, šiuo atveju – banko, turi būti reikalaujama, atsižvelgiant į jo šioje srityje turimą patirtį ir žinias, kad jis nurodytų galimus valiutų kursų svyravimus ir riziką, galinčią kilti dėl to, kad paskola paimama užsienio valiuta, ypač, jei vartotojas paskolos gavėjas gauna pajamas ne šia valiuta. Todėl nacionalinis teismas turi patikrinti, ar veiklos vykdytojas pateikė atitinkamiems vartotojams visą reikšmingą informaciją, leidžiančią jiems įvertinti sąlygos, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, ekonomines pasekmes jų finansiniams išpareigojimams.
- 51 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į antrąjį klausimą reikia atsakyti: Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalis aiškinama taip, kad reikalavimas, jog sutarties sąlyga būtų surašyta aiškiai ir suprantamai, reiškia, kad kredito sutarties atveju finansų įstaigos turi suteikti paskolos gavėjams pakankamai informacijos, kad paskolos gavėjai galėtų priimti informacija pagrįstus ir atsargius sprendimus. Šiuo aspektu šis reikalavimas reiškia, kad sąlyga, pagal kurią paskola turi būti grąžinta ta pačia užsienio valiuta, kuria ji suteikta, vartotojo turi būti suprantama ne tik formaliojo ir gramatinio aspektu, jis turi suvokti ir konkrečią jos apimtį, t. y. kad vidutinis, pakankamai informuotas ir protingai pastabus bei nuovokus vartotojas galėtų ne tik žinoti užsienio valiutos, kuria paskola yra paimta, pabrangimo arba nuvertėjimo galimybę, bet ir įvertinti galimai reikšmingas tokios sąlygos ekonomines pasekmes jo finansiniams išpareigojimams. Nacionalinis teismas turi atlikti būtiną šiuo klausimu patikrinimą.

Dėl pirmojo klausimo

- 52 Pirmuoju klausimu, į kurį reikia atsakyti vėliausiai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar dėl nesąžiningos sąlygos atsirandantis ryškus iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų neatitikimas, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalį, turi būti nagrinėjamas tik atsižvelgiant į šios sutarties sudarymo momentą.

- 53 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad nacionalinis teismas, vertindamas, ar sutarties sąlyga yra nesąžininga, turi atsižvelgti, kaip nurodyta Direktyvos 93/13 4 straipsnyje, į prekių arba paslaugų, dėl kurių buvo sudaryta sutartis, pobūdį ir visas sutarties sudarymo aplinkybes, kurios buvo susiklosčiusios „sutarties sudarymo metu“ (šiuo klausimu žr. 2015 m. liepos 9 d. Sprendimo *Bucura*, C-348/14, nepaskelbtas Rink., EU:C:2015:447, 48 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 54 Iš to darytina išvada, kaip nurodė generalinis advokatas savo išvados 78, 80 ir 82 punktuose, kad sutarties sąlygos nesąžiningumas turi būti vertinamas atsižvelgiant į atitinkamos sutarties sudarymo momentą, visas aplinkybes, kurias veiklos vykdytojas galėjo žinoti tuo momentu ir kurios galėjo paveikti paskesnę jos vykdymą, nes sutarties sąlyga gali lemti šalių teisių ir pareigų neatitikimą, kuris atsiranda tik vykdant sutartį.
- 55 Šiuo atveju iš sprendimo pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagal pagrindinėje byloje nagrinėjamą sąlygą, įtrauktą į paskolos sutartis užsienio valiuta, mėnesinės paskolos grąžinimo įmokos turi būti mokamos ta pačia valiuta. Tokia sąlyga, jei nacionalinė valiuta nuvertėtų šios valiutos atžvilgiu, gali reikšti vartotojui valiutos keitimo riziką.
- 56 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į visas pagrindinės bylos aplinkybes ir, be kita ko, į veiklos vykdytojo, šiuo atveju – banko, patirtį ir žinias, kiek tai susiję su valiutos keitimo kurso galimu svyravimu ir paskolos sutarties sudarymo užsienio valiuta rizika, pirma turi įvertinti galimybę, kad nesilaikyta sąžiningumo reikalavimo, ir, antra, kad yra ryškus teisių ir pareigų neatitikimas, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalį.
- 57 Iš tiesų, norint sužinoti, ar dėl tokios sąlygos, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, nepaisant sąžiningumo reikalavimo, atsiranda ryškus iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų neatitikimas vartotojo nenaudai, nacionalinis teismas turi patikrinti, ar veiklos vykdytojas, dorai ir teisingai veikdamas vartotojo atžvilgiu, galėjo pagrįstai tikėtis, jog vartotojas būtų sutikęs su tokia sąlyga, jei dėl jos būtų atskirai derėtasi (šiuo klausimu žr. 2013 m. kovo 14 d. Sprendimo *Aziz*, C-415/11, EU:C:2013:164, 68 ir 69 punktus).
- 58 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti: Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalis aiškintina taip, kad sutarties sąlygos nesąžiningumą reikia vertinti atsižvelgiant į atitinkamos sutarties sudarymo momentą, visas aplinkybes, kurias veiklos vykdytojas galėjo žinoti tuo momentu ir kurios galėjo paveikti paskesnę jos vykdymą. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į visas pagrindinės bylos aplinkybes ir, be kita ko, į veiklos vykdytojo, šiuo atveju – banko, patirtį ir žinias, kiek tai susiję su valiutos keitimo kurso galimu svyravimu ir paskolos sutarties sudarymo užsienio valiuta rizika, turi įvertinti galimo neatitikimo, kaip tai suprantama pagal minėtą nuostatą, buvimą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 59 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

1. 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 4 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad sąvoka „pagrindinis sutarties dalykas“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, apima užsienio valiuta išreikštos kredito sutarties individualiai neaptartą sutarties sąlygą, kaip antai nagrinėjamą pagrindinėje byloje, pagal

kurią kreditas turi būti grąžintas ta pačia valiuta, kuria jis suteiktas, nes ši sąlyga nustato esminę prievolę, apibūdinančią šią sutartį. Todėl ši sąlyga negali būti laikoma nesąžininga, jei ji surašyta aiškiai ir suprantamai.

2. Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad reikalavimas, jog sutarties sąlyga būtų surašyta aiškiai ir suprantamai, reiškia, kad kredito sutarties atveju finansų įstaigos turi suteikti paskolos gavėjams pakankamai informacijos, kad paskolos gavėjai galėtų priimti informacija pagrįstus ir atsargius sprendimus. Šiuo aspektu šis reikalavimas reiškia, kad sąlyga, pagal kurią paskola turi būti grąžinta ta pačia užsienio valiuta, kuria ji suteikta, vartotojo turi būti suprantama ne tik formaliu ir gramatiniu aspektu, jis turi suvokti ir konkrečią jos apimtį, t. y. kad vidutinis, pakankamai informuotas ir protingai pastabus bei nuovokus vartotojas galėtų ne tik žinoti užsienio valiutos, kuria paskola yra paimta, pabrangimo arba nuvertėjimo galimybę, bet ir įvertinti galimai reikšmingas tokios sąlygos ekonomines pasekmes jo finansiniams įsipareigojimams. Nacionalinis teismas turi atlikti būtiną šiuo klausimu patikrinimą.
3. Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad sutarties sąlygos nesąžiningumą reikia vertinti atsižvelgiant į atitinkamos sutarties sudarymo momentą, visas aplinkybes, kurias veiklos vykdytojas galėjo žinoti tuo momentu ir kurios galėjo paveikti paskesnę jos vykdymą. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į visas pagrindinės bylos aplinkybes ir, be kita ko, į veiklos vykdytojo, šiuo atveju – banko, patirtį ir žinias, kiek tai susiję su valiutos keitimo kurso galimu svyravimu ir paskolos sutarties sudarymo užsienio valiuta rizika, turi įvertinti galimo neatitikimo, kaip tai suprantama pagal minėtą nuostatą, buvimą.

Parašai.